

'Onstuimige liefde' (1 Johannes 4: 11-16), overweging 22 oktober 2023

Gemeente van Jezus Messias

Het laatste nummer van het tijdschrift 'Speling' heeft als thema: 'Onstuimige liefde'. Dit tijdschrift voor bezinning onderzoekt met een aantal artikelen hoe mensen in vuur en vlam kunnen raken. Zo'n flits die in een oogwenk een hevige liefde ontketent. Even helemaal van slag door die ene geliefde. Je buik vol vlinders, dagdromend met opgewonden gevoelens om die verre ander. Het ene moment met je hoofd in een roze wolk van verliefdheid, het andere moment in een diepe blauwe put vanwege vretende onzekerheid. Onstuimige liefde zet lichaam en ziel in brand. Onrustig de horizon peilend of die bijzondere Ene te ontdekken is.

Nieuwsgierig naar de inhoud bladerde ik door het tijdschrift. Enigszins ontnuchterd moest ik vaststellen dat het ging over de onstuimige liefde voor God, de Eeuwige. Dit nummer van Speling stond vol met artikelen over de haast verterende liefde van een mens tot de Eeuwige. Woorden van Middeleeuwse en moderne mystici vol lichamelijke beelden over de grenzeloze, haast grensoverschrijdende liefde tussen de gelovige en de Eeuwige. Mystici als Theresa van Avila, Hadewijch. Jan van Ruusbroec wisselen elkaar af in het tijdschrift af. Brandende liefde: 'sterker dan de dood'.

Aarzelend ga ik lezen, en gaandeweg beginnen de woorden me steeds meer te raken en te verwonderen. Niet dat ik nu gelijk door zoete hormonen wordt overvallen, het lezen van deze vurige geschriften roept bij mij wel de vraag op: hoe onstuimig is nu mijn relatie met de Eeuwige? Hoe groot is mijn liefde voor God?

In ieder geval is de liefde van de Eeuwige naar de mens toe totaal en onvoorwaardelijk. Geen enkel mens wordt door de Eeuwige uitgezonderd. Gods liefde geldt voor iedereen. Als mens hebben wij allemaal wel zo onze problemen om iedereen liefde te geven. Kun je iemand als Poetin in liefde ontvangen? Of een Hamas terrorist die een huis heeft uitgemoord? 'Liefde is de Levende voor iedereen, hij leeft met je mee in alles wat hij doet': staat er in Psalm 145 duidelijk geschreven. Liefde moet van twee kanten komen. Aan de Eeuwige zal het niet liggen. Maar van mijn kant kan het best zuinigjes zijn. Of eerder intellectueel, zakelijk.

Als predikant vind ik het heel fijn dat ik regelmatig hier in deze Grote Kerk het Woord mag voeren, want dan ben ik verplicht me af te vragen wat ik nu eigenlijk geloof. Wat betekent mijn relatie met de Eeuwige persoonlijk voor me en voor u hier aanwezig?

Ik vraag me wel eens in alle eerlijkheid af, of ik me ook zo bezig zou houden met mijn liefde voor God als ik geen predikant zou zijn. Nam ik dan nog tijd om te bidden, de bijbel te lezen, met anderen te spreken over het laatste en allerlaatste? De liefde moet van twee kanten komen. Liefde als een dialoog, een wederzijdse zorg voor elkaar. Het komt toch wel vaak van één kant, zou ik zo zeggen.

Met deze gedachten in mijn achtergrond lees in een gesprek met zuster Nadia Kroon. Ze is zuster Dominicanes in Nijmegen en missionair werker in de Dominicuskerk in Nijmegen. Ze zegt dat ze als kind al aangetrokken wordt door iets wat ze nu aanduidt als 'Liefde' met een bewuste hoofdletter. Nadia groeit op in de Christelijk Gereformeerde Kerk in wat ze noemt een warm en op het geloof betrokken gezin. Daar werd ergens het zaadje geplant voor haar relatie met God. Ook in haar puberteit, als jongere is ze gefascineerd door het geloof en vraagt ze de predikant tot zijn schrik het hemd van zijn lijf. Ze besluit theologie te gaan studeren. In haar zoektocht naar God, het zoeken en cirkelen rondom een geheim merkt ze dat de kerk niet een echte bron van levend geloof voor haar is. Het is te zakelijk, te rationeel.

Nadia meent dat het in orthodoxe kerken te veel gaat over de vraag of je wel of niet op tijd voor Jezus kiest. 'Na de duizendste preek hierover ga je toch wel glazig kijken', zegt Nadia. In de vrijzinnige kerken gaat het haar te veel over het verbeteren van de wereld en te weinig over de liefde van mens tot God. De zoektocht van Nadia heeft haar nu gebracht tot een zuster zijn in een Dominicaanse leefgemeenschap. Daar heeft ze ontdekt dat de Eeuwige juist een geheim is, een kracht, of oneindige Liefde die je niet met je verstand kan verklaren, maar die je moet leven.

In het kloosterleven ontdekt ze juist de stilte, het niet spreken, het luisteren naar je diepste zelf. Het omcirkelen van dat wat van waarde is. Ook ervaart ze de Liefde van God voor haar en andersom. Nadia zegt: 'Het was alsof ik opnieuw verliefd werd.'

Deze zin in het gesprek met Naida is bij me blijven hangen. Geloven als een soort 'verliefd worden' op God. Misschien niet heel onstuimig, bruisend als een snelstromende bergbeek; maar wel verliefd. Ik zou eerlijk gezegd niet zo snel zeggen dat ik verliefd ben op de Eeuwige. Dit is een taalgebruik dat mij toch wat vreemd is.

Ik heb ook het vermoeden dat veel protestanten hun geloof in God niet zouden beschrijven als een hopeloos verliefd zijn op de bron van Licht en Leven. Je vraagt aan het begin van een kerkdienst toch niet aan je buurman of vrouw: Ben je ook zo verliefd op God? Het zou best mooi zijn als we dit wel deden.

De Brabantse mystica Hadewijch, Aukje heeft haar vanmorgen in de viering geïntroduceerd en een paar teksten van voorgelezen, heeft er helemaal geen moeite mee om haar 'verliefdheid op God' te omschrijven. Ze is tot over haar orden verliefd op God.

'En mijn hart
en mijn aderen
en al mijn leden bonkten
en beefden van verlangen.'

Ze is zo vol van haar liefde voor God dat ze zich van top tot teen, met lichaam en ziel verbonden weet met God. Hadewijch is zo vervuld van hartstocht voor God, dat ze bang is vanwege deze hartstocht te sterven. Vol passie voor God. Hadewijch en de vele andere mystici stellen eerder hun ervaringen voorop, hun diepe gevoel voor de Eeuwige, dan een beredeneerd geloof. Poëzie in plaats van een dichtgetimmerd theologisch traktaat.

De woorden van Hadewijch, het Hooglied en de tekst uit 1Johannes plaatst de Liefde helemaal in het brandpunt van het christelijk geloof. Ze fungeren als een spiegel naar ons; in hoeverre zijn wij verliefd op God, het geloof? Tijdens het theologisch café kwamen we te sprake over de figuur Mozes die na de ontmoeting met God helemaal straalde. Een verlicht mens zou je kunnen zeggen. Het zou toch ook mooi zijn als we straks als stralende, enigszins verliefde kerkgangers dit aloude gebouw zouden verlaten. Zoals festivalgangers op Lowlands enigszins 'high' een concert verlaten iedereen vertellend dat het een waanzinnig goed concert was. 'Je hebt wat gemist'. Dit uitstralen naar mensen buiten deze muren; je hebt wat gemist. Ware liefde.

Dorothee Sölle zegt: 'Ik ben een druppel liefde in de oneindige oceaan van liefde van God'. Dat ieder mens zich gedragen mag weten in de oneindige goedheid van de Eeuwige vormt de eigenlijke boodschap van de kerk. Wie je ook bent, wat je ook denkt, ook jij mens mag zich gedragen weten.

'De zoetheid van de minne zijn haar stormen.
Haar diepste afgrond toont haar mooiste vormen.
In haar jezelf verliezen, dat is haar bereiken.'

Ons verliezen in de liefde van God, is als het vinden van de ware liefde.

Moge het zo zijn, Jeroen Jeroense
Maandag 16 oktober, 2023, De Ruimte

Hadewijch: mozaïek gemaakt door Henk Hiltermann St. Bavo kathedraal (1989)

Zevende visioen

En mijn hart
en mijn aderen
en al mijn leden bonkten
en beefden van verlangen.
En ik was voor
de zoveelste keer zo vervuld van hartstocht
en van angst dat ik dacht,
dat als ik niet voldeed
aan het verlangen van mijn liefste
en mijn liefste
niet aan dat van mij,
ik al stervend nog zou razen
en al razend nog zou sterven.

Hadewijch

De zoetheid van de minne zijn haar stormen.
Haar diepste afgrond toont haar mooiste vormen.
In haar jezelf verliezen, dat is haar bereiken.
Naar haar hongeren zal voeden en heerlijk smaken.
Haar rusteloosheid biedt zekerheid.
Haar pijnlijkste wonden laten alles genezen.
Om haar wegwijnen is overleven.
Haar wegstoppen is haar elk moment terugvinden.
Vanwege haar je ellendig voelen is gezond.

Haar geheim willen houden brengt haar aan het licht.
Wat zij ontzegt dat zijn haar geschenken.
Zonder woorden zijn haar mooiste gedichten;
Door haar gevangen word je van alles bevrijd.
Haar hardste slagen zijn haar heerlijkste troost.
Alles wat zij ontnemt is grote winst.
Haar weggaan brengt ze steeds dichterbij.
Haar diepste stilte is haar hoogste lied.
Haar felste kwaadheid geeft haar liefste dank.
Haar grootste bedreiging is volledige trouw.

Haar droefheid geneest alle rouw.
Haar rijkdom zijn al haar tekortkomingen.

Hadewijch